

Motion till riksdagen 2025/26:4063

av **Ulrika Westerlund m.fl. (MP)**

med anledning av prop. 2025/26:185 Tillfällig verkställighet av svenska fängelsestraff utomlands

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår proposition 2025/26:185 Tillfällig verkställighet av svenska fängelsestraff utomlands.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den föreslagna lagen bör tidsbegränsas och utvärderas och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Miljöpartiet står inte bakom regeringens förslag om att hyra anstaltsplatser i Estland. Tidigare har vi uppmärksammat hur förslaget är förenat med stora risker och ifrågasatt hur rättssäkerhet och svensk standard ska garanteras på anstalterna utomlands. I regeringens proposition besvaras delvis de frågetecken som tidigare funnits – men inte på ett tillfredsställande sätt.

Förslaget i regeringens proposition innebär att den estländska kriminalvården ska ansvara för verkställigheten, att estnisk lag ska tillämpas och att anstalten i huvudsak ska bemannas med estnisk personal. Det står i tydlig kontrast till förslaget i departementspromemoria Ds 2025:1, där bedömningen var att svensk lag skulle gälla även vid verkställighet i Estland. Utifrån den utgångspunkten har utredningen inte gjort en grundlig genomgång av den estniska lagstiftningen eller analyserat vilka delar av lagen som kommer att tillämpas. När regeringens egen utredning pekar i en riktning och propositionen i en annan, är det uppenbart att grundläggande frågor om rättssäkerhet och likvärdighet inte är utredda.

Trots att man i departementspromemorian gör bedömningen att svensk lag ska kunna gälla för intagna i estniska fängelser riktar flera tunga remissinstanser skarp kritik mot utredningens förslag. Ett flertal remissinstanser, däribland Institutet för mänskliga rättig-

heter, Justitiekanslern, Sveriges advokatsamfund och Lunds universitet, bedömer att verkställigheten av ett svenskt fängelsestraff i anstalt utomlands inte kommer att bli likvärdig med verkställighet i en anstalt i Sverige. Justitieombudsmannen är tydlig med att det ska råda likvärdighet i formerna för olika fängelsestraff, oavsett om de avtjänas i Sverige eller utomlands. När regeringen nu går fram med ett förslag där svensk lag inte ska gälla vid verkställighet i Estland är det uppenbart att likvärdigheten inte kan garanteras.

Förslaget om att svensk lag inte ska gälla på estniska anstalter där intagna från Sverige ska avtjäna sina straff är däremot bara en av många brister i regeringens förslag som bidrar till att Miljöpartiet inte kan ställa sig bakom propositionen. Både Institutet för mänskliga rättigheter och Advokatsamfundet avstyrker förslagen i sin helhet. Institutet varnar för risken att internationella standarder för frihetsberövade inte efterlevs i estniska fängelser och att svenska tillsynsmöjligheter försvagas betydligt. Sveriges advokatsamfund framhåller att rätten till ett effektivt överklagande riskerar att urholkas och att permissioner och utslusningsåtgärder försämras när intagna ska placeras utanför Sveriges gränser. Åklagarmyndigheten ifrågasätter till och med förslagets förenlighet med EU-rätten och efterlyser djupare analyser av bl.a. utlämnings- och överlämnandefrågor.

Miljöpartiet delar den kritik som dessa, och många fler, remissinstanser lyfter. Det är enligt vår mening uppenbart att regeringen inte lyckats lösa ut de uppenbara risker för rättssäkerheten som följer med att placera intagna på anstalter utomlands. Vi noterar även att inte ens Kriminalvården, den svenska myndighet som ytterst ska ansvara för verkställighet utomlands, är positiv till regeringens förslag. Myndigheten framhåller att genomförandet kommer att kräva omfattande insatser och efterlyser förtydliganden i centrala delar av regelverket. Kriminalvården pekar också på att frågor om anknytning till Sverige och rätten till privat- och familjeliv måste bedömas samlat i det enskilda fallet, inte avfärdas schablonmässigt.

Det faktum att estnisk lag ska gälla för intagna från Sverige, att svenska myndigheters möjlighet att utöva tillsyn begränsas, att möjligheterna till överklagande, permissioner och utslusning riskerar att försvagas, att rätten till privat- och familjeliv inskränks och att förslagets förenlighet med EU-rätten ifrågasätts innebär sammantaget att Miljöpartiet inte kan stödja regeringens förslag.

Miljöpartiets väg för att stärka Kriminalvården

Situationen på svenska häkten och anstalter är akut, med överbeläggningar och hög arbetsbelastning, vilket medför risker för både personal och intagna. Miljöpartiet anser att Kriminalvården ska avlastas genom hållbara reformer i Sverige, inte genom rättsosäkra lösningar utomlands. Vi vill stärka Kriminalvårdens förutsättningar att anställa och utbilda mer personal, minska dubbelbeläggningar och förbättra rehabilitering, vård och återfallsförebyggande arbete så att färre återfaller i brott. Vi vill också minska belastningen på anstalterna genom att fler som är lämpliga för det ska kunna avtjäna straff med elektronisk övervakning. Samtidigt motsätter vi oss förslag från regeringen som fyller på anstalterna i en snabbare takt än Kriminalvården kan hantera, utan tillräckligt stöd i forskning eller tillräcklig hänsyn till Kriminalvårdens kapacitet. Det gäller bl.a. förslagen om att inrätta ungdomsfängelser, sänka straffmyndighetsåldern och införa dubbla straff för gängkriminella.

Den nya lagen bör tidsbegränsas och utvärderas

Lagrådet anser att den föreslagna lagen bör tidsbegränsas. Flera remissinstanser, såsom juridiska institutionen vid Umeå universitet, lyfter även att lagen bör följas upp med en ordentlig utvärdering. Det är en rimlig och nödvändig ordning som Miljöpartiet ställer sig bakom. När lagstiftaren inför en ny lag som kommer att vara så ingripande för de intagna som ska omfattas, deras anhöriga men också svenska skattebetalare, måste det också finnas en tydlig mekanism för att se över om lagen verkligen varit nödvändig, om den gett avsedda resultat och vilka konsekvenser den fått för rättssäkerheten och de grundläggande fri- och rättigheterna.

Ulrika Westerlund (MP)

Mats Berglund (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Nils Seye Larsen (MP)

Camilla Hansén (MP)

Jan Riise (MP)